

bezpeky bankivskoi diialnosti [The impact of economic analysis on the system of economic security of banking activities]. *Ekonomika, pidpriemnytstvo, menedzhment*. № 23 (II), pp. 231–235. [in Ukr.].

10. Moskvych, L. M. (2011) *Efektivnist sudovoi systemy: kontseptualnyi analiz* [The effectiveness of the judicial system: a conceptual analysis] : monohrafiia. Kharkiv : Vydavnytstvo «FINN». 384 p. [in Ukr.].

11. Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [On the National Security and Defense Council of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05.03.1998. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр#Text>. [in Ukr.].

12. Kovalskyi, V. S., Bilous, V. T., Demskyi, S. E. ta in. (2022) *Sud, pravookhoronni ta pravozakhysni orhany Ukrainy* [Court, law enforcement and human rights protection bodies of Ukraine] : navch. posibnyk. Kyiv : Yurinkom Inter. 320 p. [in Ukr.].

13. Yak Biuro ekonomichnoi bezpeky borotymetsia z porushnykamy pid chas viiny [How the Bureau of Economic Security will fight violators during the war]. *Sudovo-yurydychna hazeta*. URL : <https://sud.ua/ru/news/ukraine/232311-yak-byuro-ekonomichnoyi-bezpeki-borotymetsya-z-porushnikami-pid-chas-viyny>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Andrii Kalashnyk. The system of actors of administrative and legal response to challenges and threats to the national security of Ukraine, their coordination and interaction. Ensuring national security and preventing various external and internal threats is one of the fundamental foundations of the development of society and the state. It is the actors of administrative and legal response to challenges and threats to the national security of Ukraine that ensure the protection of the country's security and create new mechanisms for its strengthening.

The main actor is the state, which uses its own mechanisms and legal measures to influence social relations and ensures the effective functioning of the security system.

National security in Ukraine is ensured by the state in the form of the authorities, society in the form of citizens and other auxiliary subjects in the form of volunteers, organizations, etc. This entity structure has a vertical structure.

The most important actor will always be the state, which, in accordance with the Constitution and internal legislation, guarantees the safety of all citizens on the territory of Ukraine, as well as protection and intercession for its citizens outside the country. This structure is further followed by society, namely Ukrainians, who by their actions contribute to state authorities in ensuring a reliable and protected system of national security, and only then auxiliary entities, which partially implement measures to improve and ensure stable protection of Ukraine's national security.

The article defines the concept of «actor of ensuring national security», analyzes their powers and interaction in the field of ensuring national security.

An important contribution of this work is the highlighting of one's own vision regarding the classification of subjects according to their powers in accordance with the analysis of the regulatory framework of Ukraine.

The work also identified and drew attention to problematic issues related to the lack of proper and sufficient interaction between subjects, which as a result causes duplication of the same task to ensure national security by various authorities, which is characterized by inefficiency as a result.

Keywords: actor, national security, administrative and legal response, system, interaction of subjects, subject of national security.

УДК 344

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-5-39

Олександр КУЧЕРОВСЬКИЙ[©]

ад'юнкт

(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ З ВІЙСЬКОВИМИ КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Досліджено окремі аспекти регламентації кримінальної відповідальності за воєнні злочини у Кримінальному кодексі України після ратифікації нашою державою Римського статуту Міжнародного кримінального суду та співвідношення воєнних злочинів і військових кримінальних правопорушень у вітчизняному кримінальному законодавстві і праві з огляду на таку ратифікацію.

© О. Кучеровський, 2024

d_clc@dduvs.edu.ua

З'ясовано, що систему воєнних злочинів складають діяння, передбачені лише ст. 438 Кримінального кодексу України, котра відтепер має назву «Воєнні злочини». Наголошено, що диспозиція цієї норми потребує удосконалення в частині приведення її у відповідність із положеннями ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду з урахуванням пропозицій фахівців Головного юридичного управління апарату Верховної Ради України, висловлених ними у зауваженнях до проекту Закону України про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього № 11484 від 15 серпня 2024 р.

Встановлено, що «воєнні злочини» та «військові кримінальні правопорушення» є окремими поняттями, котрі охоплюють кола діянь, що посягають на відмінні за своїм змістом суспільні відносини, тобто різні родові об'єкти. Доведено, що суб'єкти аналізованих груп кримінальних правопорушень також відрізняються: суб'єктами військових кримінальних правопорушень виступають особи, зазначені у ч. 2 ст. 401 Кримінального кодексу України, однією зі спільних рис котрих є те, що вони служать державі України. Тоді як суб'єктами воєнних злочинів можуть бути громадяни будь-яких держав, переважно комбатанти, але не виключається визнання такими і цивільних осіб. Хоча у деяких проявах воєнні злочини та військові кримінальні правопорушення можуть бути зовнішньо схожими між собою (мародерство, насильство над населенням у районі воєнних дій, погане поводження з військовополоненими тощо), але воєнні злочини завжди вчиняються у зв'язку зі збройним конфліктом міжнародного або неміжнародного (внутрішнього) характеру.

Ключові слова: воєнні злочини, військові кримінальні правопорушення, суб'єкти воєнних злочинів, суб'єкти військових кримінальних правопорушень, Римський статут Міжнародного кримінального суду.

Постановка проблеми. Широкомасштабне вторгнення військ російської федерації на територію нашої держави та вчинення ними численних звірств проти мирного населення та інших злочинів щодо інфраструктури, промислових об'єктів, довкілля тощо неабияк актуалізувало дискусію з приводу визначення поняття «воєнний злочин» у кримінальному праві України, а також необхідності та способу його закріплення у чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України).

В інформаційному просторі до сьогодні відбувалася термінологічна плутанина щодо військових та воєнних злочинів [1, с. 208]. Інколи мала місце підміна понять «військовий злочин» та «воєнний злочин», у тому числі науковцями, які займаються проблемами кримінального права [2, с. 154]. Наприклад, І. Пташник у своєму дослідженні на тему «Принцип розмежування (відмінності) як один з підґрунть для кваліфікації військових злочинів» фактично аналізував воєнні злочини [3]. Проте наприкінці свого дослідження вчений зробив висновок, що «російська федерація вчиняє на території України серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, зокрема принципу розмежування (відмінності), що тягне за собою найтяжчі військові злочини, які підпадають під рамки статті 8 Римського Статуту МКС» [3, с. 580]. Непорозуміння також виникали внаслідок використання деякими посадовими особами подібної термінології суто в політичному значенні, а не юридичному. Але ж цілком зрозуміло, що для підозри, обвинувачення та притягнення до покарання винуватців насамперед необхідна правильна кваліфікація діяння [1, с. 208].

Після того ж, як Верховною Радою України 21 серпня 2024 р. було ратифіковано Римський статут Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) та у подальшому внесено зміни до КК України, згідно із Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» № 4012-IX від 09 жовтня 2024 р. (далі – Закон України № 4012-IX) термін «воєнні злочини» нарешті отримав закріплення у вітчизняному кримінальному законодавстві у ст. 438 КК, але питання щодо співвідношення таких діянь із військовими кримінальними правопорушеннями залишається відкритим.

Крім того, хоча поняття «воєнні злочини» і було включено до тексту КК України, проте, починаючи з назви і закінчуючи конструкцією статті, законодавча регламентація таких злочинів потребує подальшого вдосконалення в частині приведення її диспозиції у відповідність зі ст. 8 Римського статуту МКС. Також законодавець визначив воєнні злочини за допомогою викладення переліку відповідних діянь, що їх становлять, у диспозиції лише однієї норми – ч. 1 ст. 438 КК України. У такому разі віднесення до цієї групи інших складів кримінальних правопорушень, котрі вчені також вважали воєнними злочинами, відтепер вважається проблематичним.

Вищевикладене свідчить про необхідність пошуку шляхів подальшого

вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства в аналізованому напрямі.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Систему воєнних злочинів на монографічному рівні досліджували, зокрема, такі вітчизняні науковці, як: В. Базов, О. Бантишев, О. Броневицька, В. Гальцова, Л. Демидова, В. Ємельяненко, С. Кучевська, С. Мохончук, К. Оробець, М. Піддубна, В. Попович, Б. Романюк та ін.

Водночас, як слушно зазначає М. Зубанський, поміж вітчизняних вчених не склався єдиний підхід до розуміння категорії «воєнний злочин»; основні розбіжності правового розуміння цієї категорії полягають у тому, що практично кожен науковець-дослідник намагався сформулювати своє, якісно відмінне визначення зазначеної категорії [4, с. 48]. Отже, поява у тексті КК України поняття «воєнний злочин» обумовлює потребу його ретельного аналізу, з тим щоб виявити недоліки та переваги його законодавчої регламентації.

Метою статті є визначення системи воєнних злочинів та їх співвідношення з військовими кримінальними правопорушеннями у вітчизняному кримінальному законодавстві після набуття чинності Законом України № 4012-ІХ.

Виклад основного матеріалу. Переходячи до розгляду питання, зазначимо, що сам термін «воєнний злочин» з'явився лише в 1945 р. у ст. 6 Статуту Міжнародного військового трибуналу, де зазначалося, що такими слід вважати порушення законів і звичаїв війни, що охоплюють вбивства, жорстоке поводження або депортацію цивільного населення на окупованих територіях, вбивство або жорстоке поводження з військовополоненими, вбивство заручників, розкрадання державної або приватної власності, безглузде руйнування населених пунктів, що не зумовлене військовою необхідністю. Женевські конвенції 1949 року, в яких було кодифіковано міжнародне гуманітарне право після Другої світової війни, окрім іншого, містять перший в історії перелік воєнних злочинів, під якими розуміються серйозні порушення конвенцій, зважаючи на специфіку відносин, врегульованих кожною з них. Причому кожна з чотирьох Женевських конвенцій 1949 р. подає власний перелік серйозних порушень, що разом створюють єдину систему [5, с. 101].

Але на сьогодні найактуальнішим міжнародним правовим актом у питаннях визначення воєнних злочинів виступає саме Римський статут МКС, підписаний у 1998 р., котрий набрав законну силу в 2002 р. після того, як понад 60 країн світу його ратифікували. Цей документ не тільки зміг консолідувати в собі всі складі воєнних злочинів, розкиданих до цього по багатьох міжнародних джерелах міжнародного гуманітарного права, але й надати більш-менш чітке тлумачення кожному з них [6, с. 457].

Що стосується вітчизняного кримінального законодавства, то після того, як законодавець змінив назву ст. 438 КК України на «Воєнні злочини», до такої категорії унеможливлено віднесення діянь, передбачених іншими нормами КК України, котрі, як вважали вітчизняні вчені та практичні працівники, належали до аналізованої категорії. Наприклад, на думку судді Верховного Суду у Касаційному кримінальному суді Н. Стефанів, систему воєнних злочинів за КК України складали: мародерство (ст. 432 КК України); насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 КК України); погане поводження з військовополоненими (ст. 434 КК України); незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею (ст. 435 КК України); порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 КК України); застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК України). Найманство (ст. 447 КК України) також може прирівнюватися до воєнних злочинів, якщо спеціальною метою є використання найманців саме у воєнних конфліктах, що сприяє розширенню їхніх масштабів [7, с. 12]. Майже такий перелік наводить і дослідниця воєнних злочинів на дисертаційному рівні М. Піддубна [5, с. 101].

Висновок, що до воєнних злочинів слід відносити лише діяння, передбачені у ст. 438 КК України, випливає з назви цієї статті, котра окреслює коло діянь, що їх слід вважати воєнними злочинами, і при цьому всі вони перелічені у ч. 1 згадуваної норми.

Проте виникають деякі зауваження щодо самої ст. 438 КК України, оскільки законодавець змінивши її назву, саму диспозицію цієї норми залишив без змін.

Як справедливо зазначають автори висновку на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» № 11484 від 15 серпня 2024 р., законодавчий підхід щодо зміни назв ст. 437 КК

України «Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни» на «Злочин агресії» та ст. 438 цього кодексу «Порушення законів та звичаїв війни» на «Воєнні злочини» сам собою не вирішує питання належної узгодженості положень національного кримінального права з Римським статутом МКС. Так, аналіз приписів цього статуту дозволяє стверджувати, що орієнтиром для встановлення державами-учасниками кримінальної відповідальності за воєнні злочини є ст. 8 статуту. У вказаній нормі акцентується увага на тому, що МКС має юрисдикцію стосовно воєнних злочинів, зокрема у випадках, коли їх вчинено в межах плану чи політики або в межах широкомасштабного вчинення таких злочинів. Окрім того, для цілей Римського статуту МКС «воєнні злочини» означають, із-поміж іншого, грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., зокрема: катування або нелюдське поводження; широкомасштабне знищення і привласнення майна, що не викликане військовою необхідністю і вчинене незаконно та безглуздо; оголошення скасованими, призупиненими або недопустимими в суді прав і позовів громадян ворожої сторони; умисне позбавлення військовополоненого або іншої особи, що перебуває під захистом, права на справедливий і звичайний суд тощо. Отже, ст. 8 Римського статуту МКС охоплює усі ті різновиди воєнних злочинів, що уособлюють останні напрацювання міжнародного права в частині кримінального переслідування за відповідні міжнародні злочини [8]. Тобто відтепер, після ратифікації нашою державою Римського статуту МКС, до воєнних злочинів у вітчизняному кримінальному законодавстві мають належати діяння, передбачені ст. 8 цього міжнародного документа.

Відповідно, існує потреба приведення диспозиції ст. 438 КК України у відповідність із положеннями ст. 8 Римського статуту МКС.

З цього приводу заслуговує на увагу пропозиція фахівців Головного юридичного управління апарату Верховної Ради України, висловлена ними у зауваженнях до проекту Закону України про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього № 11484 від 15 серпня 2024 р. Так, фахівці констатували, що національне кримінальне законодавство має бути узгоджене зі складами злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС, тобто найбільш тяжкими злочинами, що викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства: злочин геноциду; злочини проти людяності; воєнні злочини; злочин агресії. Відсутність подібної синхронізації не сприятиме реалізації принципу сумлінного виконання міжнародно-правових зобов'язань, закріпленого ст. 18 Конституції України. Водночас зміни до ст. ст. 437 та 438, а також редакція нової статті 442-1 КК України не враховують наведених вище вимог і потребують доопрацювання. Відповідно, пропонувалось диспозицію ст. 438 КК України «Воєнні злочини» викласти у такому вигляді: «Порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а так само вчинення одного або декількох діянь, передбачених статтею 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду» [9]. Викладення диспозиції ст. 438 КК України у пропонованій редакції, на нашу думку, краще сприяло б гармонізації вітчизняного кримінального законодавства стосовно воєнних злочинів із міжнародними нормативними документами, що регламентують відповідальність за їх вчинення.

Що стосується співвідношення воєнних злочинів із військовими кримінальними правопорушеннями, то у науковій доктрині сформувалися чотири концептуальні підходи, що відображають погляди стосовно співвідношення понять «військові злочини» та «воєнні злочини»: 1) вживання понять «військові злочини» та «воєнні злочини» як синонімів; 2) розуміння поняття «воєнного злочину» як більш загального, що охоплює і поняття «військові злочини»; 3) розуміння поняття «військові злочини» як більш загального, що охоплює і поняття «воєнні злочини»; 4) розмежування понять «військові злочини» та «воєнні злочини» з огляду на різний об'єкт правопорушення [10, с. 800].

Останній із підходів, на нашу думку, є таким, що найточніше характеризує співвідношення розглядуваних кримінальних правопорушень. Так, родовим об'єктом військових кримінальних правопорушень виступають суспільні відносини, що забезпечують встановлений порядок несення або проходження військової служби. Натомість воєнні злочини посягають на суспільні відносини у сфері забезпечення міжнародного миру, безпечного співіснування держав і народів, дотримання норм міжнародного права, якими встановлені правила ведення збройних конфліктів [10, с. 766]. Причому О. Шамсутдінов вважає ці суспільні відносини родовим об'єктом таких злочинів.

Незважаючи на зовнішню співзвучність термінів «військовий» та «воєнний»,

вони мають різні значення. Так, «військовий» – це «стосовний війська // прийнятий, установлений у війську, в армії // військовослужбовець» [11, с. 187]. Тоді як термін «воєнний» означає «стосовний до війни, пов'язаний із нею» [11, с. 199].

Відрізняються і суб'єкти аналізованих груп кримінальних правопорушень. Для військових кримінальних правопорушень суб'єктами виступають особи, зазначені у ч. 2 ст. 401 КК України (військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом) [12]. Однією зі спільних рис цих для категорій осіб є те, що вони служать державі України. Тоді як суб'єктами воєнних злочинів можуть бути громадяни будь-яких держав: військовий персонал або наділений схожими повноваженнями; члени урядів; члени організованих збройних груп тощо [7, с. 12]. Діяння цих осіб завжди повинні відбуватися в контексті збройного конфлікту, як міжнародного, так і неміжнародного [3, с. 578]. Що стосується використання терміна «збройний конфлікт», то з погляду міжнародного права за своєю суттю збройний конфлікт є війною. Для визнання війни є обов'язковим офіційне її оголошення хоча б однією зі сторін протистояння. Оскільки офіційне оголошення війни на сьогодні відбувається рідко, тому поширення набуває термін «збройний конфлікт». Відповідно, в офіційних міжнародних документах замість терміна «війна» вживається інший – «збройний конфлікт», що точніше відображає реалії ведення воєнних дій [13, с. 43–44].

Крім того, воєнні злочини можуть вчинятися цивільними особами. У такому разі важливе значення також матиме зв'язок діяння зі збройним конфліктом. Відповідно, цивільна особа може бути визнана винною у воєнному злочині у разі вчинення діянь проти збройних сил, цивільних осіб чи об'єктів, які користуються спеціальним захистом і які належать до супротивної сторони [7, с. 12].

Хоча це не виключає того, що низка військових кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачена міжнародними договорами (ст. ст. 433–435 КК України), дублюється у ст. 438, 445 КК України. Тим самим створена ситуація конкуренції у разі їхньої кваліфікації з воєнними злочинами, що містяться у розділі XX («Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку») КК України (ст. 436–447) [14, с. 318]. Водночас у цьому випадку йдеться саме про правову неузгодженість окресленого питання в нашому національному законодавстві, котре потребує негайної додаткової регламентації та правового аналізу. Тобто «воєнний злочин» та «військовий злочин» – це два різні поняття, єдиним спільним моментом яких є те, що вони обидва являють собою кримінально протиправну діяльність, і все [6, с. 461].

Воєнні злочини належать до так званих міжнародних злочинів, котрі є найтяжчими злочинами, що посягають на основи міжнародного правопорядку. Поряд із воєнними злочинами до них належать злочини геноциду, злочини проти людяності та злочини агресії. Це ті злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС [5, с. 101].

Ще одним із ключових моментів, що відрізняє воєнні злочини від інших кримінально караних діянь, є те, що обов'язковою умовою під час їх вчинення є факт наявності збройного конфлікту. Тобто, відповідно до норм Римського статуту МКС, воєнні злочини можуть вчинятися як під час міжнародного збройного конфлікту, тобто між двома і більше країнами, так і під час збройного конфлікту, що відбувається всередині однієї держави, але без зовнішнього іноземного втручання [6, с. 457–458].

Отже, наведені вище аргументи доводять позицію, що «військові кримінальні правопорушення» та «воєнні злочини» є різними поняттями, що охоплюють кола діянь, котрі посягають на відмінні за своїм змістом суспільні відносини та вчиняються різними суб'єктами, хоча у деяких проявах такі діяння можуть бути відносно схожими між собою.

Висновки. Таким чином, після набуття чинності Законом України № 4012-IX система воєнних злочинів у вітчизняному КК України складається з однієї норми – ст. 438 «Воєнні злочини». Диспозиція цієї статті потребує удосконалення в частині приведення її у відповідність із положеннями ст. 8 Римського статуту МКС.

Здійснене дослідження співвідношення воєнного та військового кримінальних правопорушень у вітчизняному кримінальному законодавстві і праві підтверджує позицію тих вчених, які вважають, що це зовсім різні поняття, котрі охоплюють кола діянь, що посягають на відмінні за своїм змістом суспільні відносини та вчиняються різними суб'єктами. Хоча у деяких проявах такі діяння можуть бути відносно схожими між собою,

але воєнні злочини завжди вчиняються у зв'язку зі збройним конфліктом міжнародного або неміжнародного (внутрішнього) характеру.

Список використаних джерел

1. Гарасимів О. І., Марко С. І., Ряшко О. В. Як покарати воєнних злочинців в Україні: механізми відновлення справедливості // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 876 p. С. 205–218.*
2. Червякова О. В. Відповідальність за воєнні злочини: механізми та процеси відновлення суверенітету та безпеки України. *Forum Prava. 2020. № 61 (2). С. 150–162.*
3. Пташник І. Р. Принцип розмежування (відмінності) як один з підґрунть для кваліфікації військових злочинів // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 876 p. С. 568–583.*
4. Зубанський М. К. Поняття та склад воєнного злочину в контексті положень міжнародного кримінального права. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства. 2022. № 58. С. 47–56.*
5. Піддубна М. В. Воєнні злочини в кримінальному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2016. Вип. 40. Т. 2. С. 98–101.*
6. Морозюк Н. С. Значення військових насильницьких кримінальних правопорушень // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 876 p. С. 440–467.*
7. Стефанів Н. Воєнні злочини: особливості кваліфікації за міжнародним та національним законодавством / Верховний Суд. Київ, 2024. 43 с. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_voe_n_zlochunu_NSHSU.pdf.
8. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» (реєстр. № 11484). URL : <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44725>.
9. Зауваження до проекту Закону України про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього. URL : [blob:https://itd.rada.gov.ua/8877f842-1dcb-455d-9c13-0e832e72399e](https://itd.rada.gov.ua/8877f842-1dcb-455d-9c13-0e832e72399e).
10. Шамсутдінов О. В. Кримінально-правова характеристика застосування зброї масового знищення // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 876 p. С. 761–794.*
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
12. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
13. Фоменко А. Є., Юнін О. С., Березняк В. С., Шаблістий В. В. та ін. Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки України : навч. посіб. Київ : Алерта, 2023. 532 с.
14. Карпенко М. І. Актуальні питання кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення та їх запобігання потребують невідкладного позитивного вирішення // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 876 p. С. 316–338.*

Надійшла до редакції 25.11.2024

Прийнято до опублікування 06.12.2024

References

1. Harasymiv, O. I., Marko, S. I., Riashko, O. V. (2023) Yak pokazaty voiennykh zlochyntsviv v Ukraini: mekhanizmy vidnovlennia spravedlyvosti [How to punish war criminals in Ukraine: mechanisms of restoring justice] // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 876 p., pp. 205–218. [in Ukr.].*
2. Chervyakova, O. V. (2020) Vidpovidalnist za voienni zlochynty: mekhanizmy ta protsesy vidnovlennia suverenitetu ta bezpeky Ukrainy [Responsibility for war crimes: mechanisms and processes of restoring sovereignty and security of Ukraine]. *Forum Prava. № 61 (2), pp. 150–162. [in Ukr.].*
3. Ptashnyk, I. R. (2023) Pryntsyp rozmezhuвання (vidminnosti) yak odyin z pidgrunt dlia kvalifikatsii viiskovykh zlochyntsviv [The principle of distinction (difference) as one of the grounds for qualifying military crimes] // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 876 p., pp. 568–583. [in Ukr.].*
4. Zubanskyi, M. K. (2022) Poniattia ta sklad voiennoho zlochyntsvu v konteksti polozhen mizhnarodnoho kryminalnoho prava [The concept and composition of a military crime in the context of the provisions of international criminal law]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva. № 58, pp. 47–56. [in Ukr.].*
5. Pidubna, M. V. (2016) Voienni zlochynty v kryminalnomu pravi Ukrainy [Military crimes in the criminal law of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo. Vyp. 40. T. 2, pp. 98–101. [in Ukr.].*

6. Moroziuk, N. S. (2023) Znachennia viiskovykh nasylnytskykh kryminalnykh pravoporushen [The meaning of military violent criminal offenses] // Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 876 p., pp. 440–467. [in Ukr.].
7. Stefaniv, N. (2024) Voienni zlochyny: osoblyvosti kvalifikatsii za mizhnarodnym ta natsionalnym zakonodavstvom [Military crimes: peculiarities of qualification under international and national legislation] / Verkhovnyi Sud. Kyiv. 43 p. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_voe_n_zlochunu_NSHSU.pdf. [in Ukr.].
8. Vysnovok na proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksiv Ukrainy u zviazku z ratyfikatsiieiu Rymsskoho statutu Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu ta popravok do noho» [Conclusion on the draft Law of Ukraine «On Amendments to the Criminal and Criminal Procedural Codes of Ukraine in connection with the ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and its amendments»] (reistr. № 11484). URL : <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44725>. [in Ukr.].
9. Zauvazhennia do proektu Zakonu Ukrainy pro vnesennia zmin do Kryminalnoho ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksiv Ukrainy u zviazku z ratyfikatsiieiu Rymsskoho statutu Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu ta popravok do noho [Remarks on the draft Law of Ukraine on Amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine in connection with the ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and its amendments]. URL : <blob:https://itd.rada.gov.ua/8877f842-1dcb-455d-9c13-0e832e72399e>. [in Ukr.].
10. Shamsutdinov, O. V. (2023) Kryminalno-pravova kharakterystyka zastosuvannia zbroi masovoho znyshchennia [Criminal and legal characteristics of the use of weapons of mass destruction] // Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 876 p., pp. 761–794. [in Ukr.].
11. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language] : 250000 / uklad. ta holov. red. V. T. Busel. Kyiv ; Irpin : Perun, 2005. 1728 p. [in Ukr.].
12. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].
13. Fomenko, A. Ye., Yunin, O. S., Berezniak, V. S., Shablusty, V. V. ta in. (2023) Kvalifikatsiia okremykh kryminalnykh pravoporushen proty voiennoi bezpeky Ukrainy [Qualification of Certain Criminal Offenses Against the Military Security of Ukraine] : navch. posibnyk. Kyiv : Alerta. 532 p. [in Ukr.].
14. Karpenko, M. I. (2023) Aktualni pytannia kryminalnoi vidpovidalnosti za viiskovi kryminalni pravoporushennia ta yikh zapobihannia potrebuut nevidkladnoho pozytyvnoho vyrishennia [Current issues of criminal liability for military criminal offenses and their prevention require urgent positive solutions] // Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 876 p., pp. 316–338. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Kucherovskiy. War crimes: some aspects of regulation of criminal liability and the relationship with military criminal offenses under the Criminal Code of Ukraine. The article examines certain aspects of regulation of criminal liability for «war crimes» in the Criminal Code of Ukraine after our State ratified the Rome Statute of the International Criminal Court and the correlation between war crimes and military criminal offences in national criminal legislation and law as a result of such ratification.

It is found that the system of «war crimes» consists of acts provided for only in Article 438 of the Criminal Code of Ukraine, which is now called «War Crimes». It is noted that the disposition of this provision needs to be improved in terms of bringing it in line with the provisions of Article 8 of the Rome Statute of the International Criminal Court, taking into account the proposals of the specialists of the Main Legal Department of the Verkhovna Rada of Ukraine, expressed in their comments to the draft Law of Ukraine on Amendments to the Criminal Code and the Code of Criminal Procedure of Ukraine in connection with the ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and amendments thereto No. 11484 of 15 August 2024.

The author establishes that «war crimes» and «military criminal offences» are separate concepts which cover a range of acts which encroach on social relations which are different in their content, i.e. different generic objects. The author proves that the subjects of the analysed groups of criminal offences are also different: for «military criminal offences», the subjects are the persons referred to in Article 401(2) of the Criminal Code of Ukraine, one of the common features of which is that they serve the State of Ukraine. While the subjects of «war crimes» may be citizens of any state, mainly combatants, civilians may also be recognised as such. Although in some manifestations «war crimes» and «war crimes» may be outwardly similar to each other (looting, violence against the population in the area of hostilities, ill-treatment of prisoners of war, etc.), «war crimes» are always committed in connection with an armed conflict of international or non-international character.

Keywords: war crimes, military criminal offences, subjects of war crimes, subjects of military criminal offences, Rome Statute of the International Criminal Court.